

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 1 беті

ТӘЖІРИБЕЛІК САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУЛАР

Пән:	«Жобалау-сметалық құжатама және бизнес-жоспар әзірлеу»
Пән коды:	ZSKBZA 4307
ББ шифры мен атауы:	6B07201 – «Фармацевтикалық өндіріс технологиясы»
Оқу сағаты / кредит көлемі:	150 сағат / (5 кредит)
Оқу курсы мен семестрі:	3 курс, 6 семестр
Тәжірибелік сабақтар:	40

Шымкент, 2024 жыл

OÑTÚSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 2 беті

Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар «Жобалау-сметалық құжатама және бизнес-жоспар әзірлеу» пәнінің жұмыс бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленіп, кафедра отырысында талқыланды.

Хаттама № 19 «06» 05 2024 ж.

Кафедра меңгерушісі Арыстанбаев К.Е.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 3 беті

№1 сабақ

1. **Тақырып:**Нарықты зерттеу және талдау. Маркетингтік зерттеулер
2. **Мақсаты:**Нарықты зерттеудің көмегімен нарықты талдап, таңдалған бизнес-идеяны дұрыс бағалай білу.
3. **Оқыту міндеттері:**
Білім алушы білуі керек:
  - Нарықты зерттеу әдістері;
  - Маркетингтің мәні;
  - Нарықты талдау.**Білім алушыжасай білуі керек:**
  - Нарықты сегменттеу;
  - Талдау және шешім қабылдау;
  - Дұрыс идеяны таңдау.
4. **Базалық білім бойынша тақырыптың негізгі сұрақтары:**
  - Негізгізерттеуәдістері.
  - Маркетингнегіздері.
  - Нарықтызерттеу.**сабақтақырыбыбойынша:**
  - Далалықжәнекабинеттікзерттеулердіңерекшеліктері мен қажеттілігі.
  - Маркетинг микс 4 Р
  - Фармацевтикалықөнеркәсіп саласыныңмаркетингтікзерттеулері
  - Нарықтыталдаужәнесегменттеу.
  - Бизнес-идеяны таңдау
5. **Пәннің қорытынды ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары:**Практикалықжұмыс. Шағынтоптардажұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢПРАКТИКАЛЫҚЖҰМЫСЫ.

Бизнесүшінкәсіпкерліктегінегізгіқұжаттардыңбірі – бизнес-идея, маркетингжоспары, қаржылықжоспаржәнекадрлықжоспардықамтитынбизнес-жоспаржасауқажет. Сондай-ақ, толыққандыжұмысүшінсізгеқандайбастапқыкапиталқажетекенінтүсінуіңізкерек, оғанмынала-ркіреді: жекеқаражатпенжинақ, туыстарменотбасыныңкөмегі, несиелер, лизинг, гранттар. Бұлбүкілпроцессжүйеліқадамдардантиратынбизнестідұрысбастауүшінқажет:

- Өз күштері мен мүмкіндіктерін бағалау.
- Бизнес-идеяларды қалыптастыру.
- Жобалық-сметалық құжаттаманы және болашақ бизнестің бизнес-жоспарын дайындау.
- Өз бизнесіңізді құру туралы шешім.
- Меншік нысанын таңдау.
- Занды тіркелу.

Әріқарай, сізнарықтыңжай-күйінжәнебәсекегеқабілеттілігіңіздібағалап, еңминималдыжәнемаксималдыбағдарламаныжәнеіскеасырудыңеңқымбатмалбағдарламасын, сондай-ақбизнес-идеяңыздыжүзегеасыруғабайланыстыбарлықшығындарды, тәуекелдердіжәнекепілдіктердіанықтауыңызкерек. Әрине, сізбизнес-идеяңыздыжүзегеасырудыңәсерінбағалауыңызкерек, со-

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИАСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 4 беті

ныменқатар сіздің бизнес-жобаңыздың табысты болуына мүдделі болашақ серіктестер мен инвесторлар шеңберінің тауыңыз керек.

1-тапсырма. Білім

алушы теркестені өз бетінше толтыруы керек.

Оны толтыру кезінде «Қолданыстағы бизнес» бағанында білім

алушы тер өздері білетін бизнес мысалдарын көрсетуі қажет.

Сіз қазақстандық және шетелдік бизнесті декорсете аласыз.

Бизнес-

идеяларды генерациялау мен жұмыс істеу барысында сіз фармацевтикалық индустрияда кейбір қызықты бизнес-идеяларды ойлап тапқан шығарсыз.

Олай болмаса,

маркетинг әдістерін пайдаланып, қазір жасауға болады.

«Жаңа бизнес»

бағанында барлық идеяларыңызды жазуыңыз керек.

1.1-кесте. Бар және жаңа бизнес мысалдары

	Қолданыстағы бизнес	Жаңа бизнес
1. <i>b2b фармацевтикалық бизнесінің мысалдарын келтіріңіз</i>		
2. <i>b2c фармацевтикалық бизнесінің мысалдарын келтіріңіз.</i>		
3. <i>Фармацевтикалық IT бизнеске мысалдар келтіріңіз</i>		
4. <i>Фармацевтикалық өндірістегі қызмет көрсету бизнесінің мысалдарын көрсетіңіз.</i>		
5. <i>Фармацевтикалық өндіріс негізінде сату және ізделген бизнестің мысалдарын келтіріңіз</i>		
6. <i>Фармацевтикалық өндіріс бизнесінің мысалдарын келтіріңіз.</i>		
7. <i>Фармацевтикалық өндіріс бизнесінің артықшылықтарын көрсетіңіз.</i>		
8. <i>Фармацевтикалық өндіріс бизнесінің кемшіліктерін көрсетіңіз.</i>		

2-тапсырма.

Төменде кейбір университет білім алушытерін мазалайтын ұсақ-түйектер тізімі берілген. Білім алушытердің жасаған тізімін мына төмендегі мысалмен салыстырыңыз. Олардан: «Сіздің проблемаларыңыз білім алушытердің проблемалары сияқты әртүрлі, нақты және жеке деп ойлайсыз ба?» деп сұраңыз.

- Екінші шұлық жоқ
- Жақсы жабыспайтын маркалар
- Жүзі кеткен пышақтар
- Аяқ киімді креммен сүрту қажеттілігі
- Бассейн дердегі хлор
- Шулысағаттар
- Пластикалық гүлдер
- Фастфуд өнімдері
- Тігуге қажет түймелер
- Телефон зарядкасы
- Қайта өңдеуге болмайтын банкалар

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 5 беті

- Дәретханада қағаздың болмауы
- Еріген балмұздақ
- Майысқан кілттер
- Автокөліктегі, кілемдегі статикалық электр тогы және т.б.
- Құбырларды төсеу үшін тым кеңарықтар
- Сынған спицалар
- Жіпті ине тесігінен өткізу
- Салқыншай
- Шөпшабу
- Кітапханадан дұрыс кітаптарды табу
- Үйгекелетін немесе телефонмен хабарласатын жарнама агенттері
- Ноутбук батареялары
- Ақаулы амортизаторлар
- Қырыну ұстаралары.

Өнертабыстар туралы ойлауға көшу үшін, ең алдымен, ең өзекті және перспективалы болып көрінетін бірнеше мәселелердің тізімін қысқарту керек.

3-Тапсырма. Енді біз «Идея матрицасы» ойынын ойнаймыз.

1. Сабақта құрылған командаларда мүғалім ұсынған карталарды тандап алыңыз, әр топ мүшесіне бір-бірден.
2. Топтарыңыздың карточкаларында қандай заттардың (құбылыстардың) аттары көрсетілген? 10 минут ішінде команда мүшелерінің барлық карталарының мазмұнынан егізделген жаңа бизнес-идеяны ойлап табыңыз.
3. Өз жобанызды аудиторияға таныстырыңыз (3 минут).
4. Енді сізде бизнес-идея болған кезде, оны жүзеге асыру үшін қандай ресурстар қажет екенін қарастырыңыз. Бастапқы инвестицияға қанша ақша қажет болады, сіздің командаңызда қанша адам болуы керек, жауапкершілікті өзараңызда қалай бөлесіз, сізге қандай жабық қажет және т.б.? Командалық жұмысты тағы бір рет жүргізіп, өзіңіздің бастапқы идеяңызды ертеңіске асыра алатындай етіп қайта қарап шығыңыз.
5. Ал енді ойынның осы кезеңінде пайдаланбаған бизнес-идея мен өміріңіздің алдағы 20 жыл бойы айналысатын істуралық көз алдыңызға елестетіп көріңіз. Ойланыңыз, сіз оған дайынсыз ба? Неліктен? Сіздің идеяңыздатағынені қайта қарауға болады? Оны қалай жақсартуға немесе өзгертуге болады? Енді сіздің оны толығымен қайта қарастырғыңыз келуі мүмкін. Тағы бір топтық жұмыс жүргізіп, соңғы жағдайды ескере отырып, топқа жаңа жобаны ұсыныңыз. Икигай принциптері мен қазіргі нарықтың трендтеріне скеруді ұмытпаңыз (клиентке бағдарланушылық).

Оқытушы ойынға арнап ішкі жағына қарапайым сөздер жазылған 15-20 қағаз дайындау керек. Ол мынадай сөздер болуы мүмкін: бәтеңке, жүк көлігі, магнитофон, мылтық, кілем, дәптер, сақина, сиыр, телефон, пышақ, картон, банан, бояу, кесе, пернетақта, таблетка. Оқытушы сондай-ақ сөздерді өзі ойлап таба алады, ең бастысы, бұл физикалық затты білдіретін зат есімдер болуы керек. Команданың кездейсоқ қатысушысы бір қағазды суырып алады, мысалы, ол «пернетақта» («клавиатура») деген сөзді оқиды. Команданың кездейсоқ қатысушысы қағаздар тобынан тағы да бір қағазды суырып алады. Мысалы, онда «таблетка»

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы	044-48/11 2024-2025 44 беттің 6 беті

деген сөз шықты. Сөздер бір-бірімен мағынасы жағынан да, басқаша да байланысты болмауы қажет.

Әрбір топтың міндеті – 10 минут ішінде карточкалардағы бір-бірімен байланысы жоқ заттардың қасиеттері мен сапасын пайдалана отырып, бизнестің жаңа идеясын ойлаптау (біздің мысалымызда – «таблетка» + «клавиатура»). 10 минуттан кейін әрбір топ өз жауабын 3 минут ішінде таныстырады.

Тандалған сөздерден команда бизнес-өнім – пернелердің орнына таблеткалары бар клавиатураны ойлап табуы мүмкін, онда әрбір перне микротесіктермен жабықталған, олар арқылы, пернені басқанда, саусақтың терісінің құрылымын нығайтатын витаминнің порциясы бөлінеді.

Басқа команда таблетка қабылдау кезектілігін есте сақтай алмайтын адамдар үшін клавиатуралар түріндегі таблетка ойлап табуы мүмкін. Дәрігер пациентке «тез жазыл» деген сөз формасында таблеткалар курсы белгілейді. Бірінші күні пациент «Т» әрпін, екіншісі – «Е» және т.б. қабылдайды.

Білім алушытер ойын нәтижесінде олардың әрқайсысы 10 минут ішінде өзара байланысы жоқ екі сөз негізінде бизнес үшін 6 жаңа идея таба алатынын түсінуі тиіс. Бұл - жаңа бизнес-идеяны құру кез келген креативті ойлай білетін адамның қолынан келеді деген түсінікке әкелуі керек. Сондай-ақ білім алушытер идеяларды әзірлеу барысында командалық жұмыстың артықшылықтарын бағалауы тиіс.

Сіздің алдыңызда бизнес-идеяны ойлап табу міндеті тұрған кезде, ол қарапайым шаруа сияқты болып көрінді ме? Сіз көптеген қызықты және креативті идеяларды жария еттіңіз. Жағдай күрделенген кезде және сіз өзіңіздің идеяңызды қалай жүзеге асыру керектігін ойлау қажет болған уақытта, сіздің бастапқы идеяңыз трансформациялана бастады, оңайлату жолымен жүрді. Сіз ойлап тапқан бизнесіңізді жекеменшік ретінде қабылдағанда, онда көп нәрсені өзгерткіңіз келді. Кәсіпкер оның басында идея пайда болған сәттен бастап оны түпкілікті іске асыруға дейін дәл осындай жолдан өтеді.

Сіздерді құттықтаймыз! Енді сізде көптеген түрлі факторларды ескере отырып, бизнес-идеяларды трансформациялау тәжірибесі бар.

6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, жағдаяттық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Котлер Ф. Маркетинг негіздері. 5-ші басылым. / Ф.Котлер, А.Гери. – М.: Уильямс, 2016. – 752 б.;

2. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет;

3. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

4. Эрик Рис. Бизнес с нуля. Метод Lean Startup для быстрого тестирования идей и выбора бизнес-модели. – М: Альпина Паблишер, 2014. – 256 с.

қосымша:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 7 беті

5. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
6. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
7. Юсуп Карада. Прибыльный маркетинг, 2017 – 280 стр

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1. Бизнесі қалай бастау керек?
2. Бизнесі құру кезеңдері
3. Бизнес идея дегеніміз не?
4. Бизнес-идеяны қалыптастыру
5. Маркетингтің анықтамасы
6. Маркетингтің мәні мен функциялары
7. Кабинеттік және далалық зерттеулер
8. Нарықты талдау және трендтер.
9. Нарықты сегменттеу
10. Бизнес-идеяны анықтау және тандау.
11. Команда құру

№2 сабақ

1. Тақырып: SMART мақсатты орнату. Бизнес-идеяларды бағалау.

2. Мақсаты: SMART мақсаттарын қоюда практикалық дағдыларды алу. Бизнес-идеяларды бағалау.

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- SMART мақсат қою;
- Нарықты талдау, бәсекелестер, бағабелгілеу, тұтынушыларды сегменттеу, өнімді өткізу және жылжыту;
- SWOT талдау.

Білім алушы жасай білуі керек:

- SMART мақсатты орнату кестесін толтыру;
- SWOT талдау кестесін толтыру
- Бизнес-идеяларды бағалау

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

негізгі білімдер бойынша:

- Бизнес-идеяларды бағалау.
- Маркетинг және маркетингтік зерттеулердің негіздері.
- Бизнес-жоспарлау негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- SMART мақсат қою;
- Нарықты талдау, бәсекелестер, бағабелгілеу, тұтынушыларды сегменттеу, өнімді өткізу және жылжыту;
- SWOT талдау және бизнес-идеяларды тандау.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары /әдістері/ технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 8 беті

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

1-тапсырма.

Өз идеяңызды бағалаңыз және SMART мақсаттарының критерийлері бойынша кестені толтырыңыз

S	Specific	Нақты	Нәтиже? Іске асыру нышандары? Мен не қалаймын?
M	Measurable	Өлшенетін	Неше?
A	Achievable	Қолжетімді	Мүмкін бе? Мақсатқа қалай жетуге болады?
R	Relevant	Маңызды\ Іске қатысты	Қажетті ме? Мен мұны шынымен қалаймын ба?
T	Time-bound	Белгіленген мерзімге байланған	Қашан?

2-Тапсырма

Жобаңызға SWOT талдау жасап, кестені толтырыңыз

КҮШТІ ЖАҚТАРЫ	ӘЛСІЗ ЖАҚТАРЫ
МҮМКІНДІКТЕР	ҚАУІП-ҚАТЕР

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Котлер Ф. Маркетинг негіздері. 5-ші басылым. / Ф.Котлер, А.Гери. – М.: Уильямс, 2016. – 752 б.;
2. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет;

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы	044-48/11 2024-2025 44 беттің 9 беті	

3. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

4. Эрик Рис. Бизнес с нуля. Метод Lean Startup для быстрого тестирования идей и выбора бизнес-модели. – М:Альпина Паблишер, 2014. – 256 с.

қосымша:

5. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.

6. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.

7. Юсуп Карада. Прибыльный маркетинг, 2017 – 280 стр

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1. Бизнес-идеяны қалай бағалауға болады?

2. Маркетингтік зерттеулерді қалай жүргізуге болады?

3. Бизнес-жоспарлау негіздері.

4. SMART мақсаттарының критерийлері бойынша кестені қалай толтыруға болады?

5. Нарықты, бәсекелестерді, бағаны, тұтынушыларды сегментациялауды, өнімді сатуды және жылжытуды қалай талдауға болады?

6. SWOT талдау және бизнес-идеяларды таңдау кестесін қалай толтыруға болады?

№3 сабақ

1.Тақырып:Жобалық-сметалық құжаттаманы әзірлеу.

2.Мақсаты:Адам өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігін, қоршаған ортаны қорғауды, тәуекелдің рұқсат етілген деңгейлерін қамтамасыз ететін талаптарды енгізу негізінде техникалық реттеу принциптерін ескере отырып, сәулет, қала құрылысы саласындағы нормативтік-техникалық құжаттардың құрылыс нормаларын және инвестициялық процесті жобалау сатысындағы басқа да іргелі талаптарын білу.

3. Оқыту міндеттері

білім алушы білуі керек:

- жобалық-сметалық құжаттаманың (ЖСҚ) тұжырымдамалары мен құрамы;

- сәулет, қала құрылысы қызметі саласындағы нормативтік-техникалық құжаттардың құрылыс нормалары;

- адамдардың өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігін, қоршаған ортаны қорғауды, тәуекелдің рұқсат етілген деңгейін және жобалық-сметалық құжаттаманың басқа да негізгі талаптарын қамтамасыз ететін талаптарды енгізуге негізделген техникалық реттеу принциптері

- сәулет-жобалау тапсырмалары (СЖТ);

- құрылыстың жобалық құжаттамасын әзірлеу, бекіту, бекіту және құру тәртібі;

- кәсіпорындардың инфрақұрылымын салуға, пайдалануға және техникалық шарттарға рұқсат алу механизмі

білім алушы жасай білуі керек:

- жобалық-сметалық құжаттаманы түсіну;

- жобалық-сметалық құжаттама мен СЖТ үшін құжаттар пакетін дұрыс ресімдеу;

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 10 беті

- кәсіпорындардың инфрақұрылымын салуға, пайдалануға және техникалық шарттарға рұқсат алу механизмін қолдану;

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

негізгі білім үшін:

1. Жобалық-сметалық құжаттаманы және СЖТ дайындау;
2. Жобалық құжаттама бөлімдерінің құрамының сипаттамасы және кәсіпорынның құрылысы мен жұмысына рұқсат беру пакеті;
3. Желілік диаграмманы жоспарлауда қолдану
4. Жобалаудың негізгі кезеңдері

сабақтақырыбыбойынша:

5. Жобалық-сметалық құжаттаманың (ЖСҚ) тұжырымдамаларымен құрамы;
6. Сәулет, қала құрылысы қызметі саласындағы нормативтік-техникалық құжаттардың құрылыс нормаларын;
7. Адамдардың өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігін, қоршаған ортаны қорғауды, тәуекелдің рұқсат етілген деңгейлерін және жобалау-сметалық құжаттаманың басқа да негізгі талаптарын қамтуға негізделген техникалық реттеу принциптері
8. Сәулет-жобалау тапсырмалары (СЖТ);
9. Құрылыстың жобалық құжаттамасын әзірлеу, бекіту, бекіту және құру тәртібі;
10. Кәсіпорындардың инфрақұрылымын салуға, пайдалануға және техникалық шарттарға рұқсат алу механизмі
11. Жер учаскесінің нысаналы мақсатын өзгерту
12. Объектіні пайдалану актісін алу
13. Құрылыс-монтаж жұмыстарын жүргізуге рұқсат, СЖТ және ЖСҚ
14. Газбен жабдықтау, электрмен жабдықтау, сумен жабдықтау және телефон орнатуға техникалық шарттарын алу механизмі мен тәртібін сипаттаңыз

5. Пәннің соңғы ОН қол жәткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер практикалық жұмысты (шағын топтарда) орындауы керек:

1-тапсырма. Жобалық құжаттаманы дайындаудың практикалық мәселелерін, заңнамалық және нормативтік жобалауды реттеуді қарастырыңыз.

2-тапсырма. Жер учаскесіне рұқсат алудың механизмі мен тәртібін сипаттаңыз

3-тапсырма. Объектіні пайдалану актісін және құрылыс-монтаж жұмыстарын жүргізуге рұқсат алудың механизмі мен тәртібін, АЖЖ және жобалық-сметалық құжаттаманы сипаттаңыз.

4-тапсырма. Газбен жабдықтау, электрмен жабдықтау, сумен жабдықтау және телефон орнатуға техникалық шарттарын алу механизмі мен тәртібін сипаттаңыз

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

OŃTÚSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 11 беті

1. Баканов М. И., Мельник М. В., Шеремет А. Д. Теория экономического анализа. Учебник. / Под ред. М. И. Баканова. — 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 2005, — 536 с.
2. Құрылыстың жобалық құжаттамасын әзірлеу, бекіту, бекіту және құру тәртібі / ҚР ҚН 1.02-03-2011 ж. Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері агенттігінің 2011 жылғы 29 желтоқсандағы № 540 бұйрығымен бекітілген және қолданысқа енгізілген.
3. Құрылыс істері комитетінің 2001 жылғы 17 мамырдағы № 109 "Кәсіпорындарды, ғимараттарды және құрылыстарды салуға жобалық-сметалық құжаттамаларды әзірлеу, келісу, келісу және олардың құрамы туралынұсқаулық" Нұсқаулығы .

Қосымша:

4. Қазақстан Республикасының құрылыс нормалары мен ережелері / «Мемсараптама» РМК / 2001 жылғы 17 мамырдағы № 109 Құрылыс істері комитетінің бұйрығымен бекітілген.
5. «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының Заңы.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

Бақылау сұрақтары:

1. Жобалық-сметалық құжаттаманы дайындау
2. Жобалаудың негізгі кезеңдері
3. Жобалық құжаттаманың бөлімдерінің құрамы
4. Жобалық құжаттаманы сараптау
5. Мәтіндік дизайн материалдары қандай ақпараттан тұруы керек;
6. ЖСҚ графикалық бөлігіне не кіреді?
7. Есеп айырысу және түсіндірме жазба қандай мәліметтерді қамтиды?
8. Шығындар сметасына не кіреді?
9. Желілік өндіріс кестесін қалай құруға болады?
10. Кәсіпорындардың инфрақұрылымын салуға, пайдалануға және техникалық шарттарға рұқсат алу механизмі

№4 сабақ

1. Тақырып: Бизнес-жоспарды құру әдістемесі.

2. Мақсаты: Бизнес-жоспарды ұрыс жазуды үйрену

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- Бизнес жоспар дегеніміз не?
- Бизнес модельдердің классификациясы;
- Бизнес-жоспар кімге керек?
- Бизнес жоспар құрылымы.

Білім алушы жасай білуі керек:

- Бизнес-жоспардың қысқаша түйедемесін жазу;
- Бизнес жоспарды құрылымдау;
- Бизнес-жоспар құру үшін қажетті ақпаратты жинау

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 12 беті

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары: негізгі білім туралы

1. Бизнес-жоспардың негізгі бөлімдері.
2. Бизнес модельдері

сабақтақырыбыбойынша:

3. Бизнес-жоспарды құрастыру әдістемесі.
4. Жобаның қысқаша мазмұны
5. Өнімнің немесе қызметтің сипаттамасы
6. Бірегей сату ұсынысы

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер келесі тапсырмалар бойынша жеке практикалық жұмысты орындауы керек:

1-тапсырма.

Бизнес-жоспардың бөлімдеріне не кіретінін сипаттаңыз:

- Түйіндеме
- Кіріспе
- Жоба мен кәсіпорынның сипаттамасы
- Өнім сипаттамасы
- Маркетинг жоспары
- Өндіріс жоспары
- Ұйымдастыру және басқару жоспары
- Жобаны іске асыру жоспары
- Қаржылық жоспар
- Жоба тәуекелін талдау
- Жобаның әлеуметтік-экономикалық тиімділігі және қоршаған ортаға әсері

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.

қосымша:

3. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С. Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы	044-48/11 2024-2025 44 беттің 13 беті	

5. Кәсіпкерлік және бизнес негіздері. 11-сыныпқа арналған оқулық. 1-2- бөлім/ Е. С. Дүйсенханов, С. А. Щеглов, Д. Ханин, Н. Е. Жұлдызбаев. — Алматы: Көкжиек-Горизонт, 2020. — 1-бөлім-184 б., 2-бөлім-249 б.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1. Бизнес-жоспарды бизнесті жоспарлау құралы ретінде сипаттаңыз.
2. Бизнес-жоспардың негізгі бөлімдерін атаңыз.
3. Бизнес-жоспардың құрамын, құрылымын және мазмұнын сипаттаңыз.
4. Бизнес-жоспар бөлімдерінің құрамынашып көрсетіңіз (халықаралық тәжірибе).
5. Отандық тәжірибеде бизнес-жоспардың құрылымын сипаттаңыз: кіріспе; кәсіпорынның сипаттамасы; өнімнің (жұмыстардың, қызметтердің) сипаттамасы; нарықты және бәсекелестерді талдау; маркетинг жоспары; өндірістік жоспар; ұйымдастыру жоспары; қаржылық жоспар; инвестициялық жоспар; тәуекелді талдау; қосымшалар.
6. Бизнес-модель мен бизнес-жоспардың құрылымдарын салыстырыңыз.
7. Командада жұмыс істеу арқылы стартапыңыздың бизнес жоспарын жазуды бастаңыз.

№5 сабақ

1. Тақырып: Жобаның қысқаша мазмұны. Өнімнің немесе қызметтің сипаттамасы

2. Мақсаты: Жобаның қысқаша мазмұнын және өнім немесе қызмет сипаттамасын қалай толтыру керектігін білу

3. Оқыту міндеттері Білім алушы білуі керек:

- Бизнес жоспар дегеніміз не?
- Бизнес-жоспар кімге керек?
- Бизнес-жоспардың құрылымы.

Білім алушы жасай білуі керек:

- Бизнес-жоспардың қысқаша мазмұнын құрастыру;
- Бизнес-жоспардың құрылымдау;
- Түйіндемені және өнімнің немесе қызметтің сипаттамасын толтыру үшін қажетті ақпаратты жинау

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

негізгі білім бойынша:

- Бизнес-жоспардың негізгі бөлімдері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Бизнес-жоспар әдістемесі.
- Жобаның қысқаша мазмұны
- Өнімнің немесе қызметтің сипаттамасы
- Бірегей сату ұсынысы

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 15 беті

1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
3. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
4. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;
6. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1. Бизнес-жоспарды бизнесті жоспарлау құралы ретінде сипаттау.
2. Бизнес-жоспардың негізгі бөлімдерін атаңыз.
3. Бизнес-жоспардың құрамын, құрылымын және мазмұнын сипаттаңыз.
4. Бизнес-жоспар бөлімдерінің құрамына шып көрсетіңіз (халықаралық тәжірибе).
5. Отандық тәжірибеде бизнес-жоспардың үлгілік құрылымын сипаттаңыз: кіріспе; кәсіпорынның сипаттамасы; өнімнің (жұмыстардың, қызметтердің) сипаттамасы; нарықты және бәсекелестерді талдау; маркетинг жоспары; өндірістік жоспар; ұйымдастыру жоспары; қаржылық жоспар; инвестициялық жоспар; тәуекелді талдау; қосымшалар.
7. Командада жұмыс істеу арқылы стартапыңыздың бизнес жоспарының түйіндемесін жазыңыз.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 16 беті

8. Командада жұмыс істеу арқылы стартапыңыздың бизнес жоспарының өнім немесе қызмет сипатамасын жазыңыз.

9. Өнімнің немесе қызметтің бірегей сату ұсынысы.

№6 сабақ

1. Тақырып: Өндірістік және технологиялық процесті сипаттау. Болжамды техникалық-экономикалық көрсеткіштерді есептеу және талдау

2. Мақсаты: Бизнес-жоспардың өндірістік және технологиялық процесін толтыруды үйрену. Болжамды техникалық-экономикалық көрсеткіштерді есептеу және талдау.

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- не болды өндірістік-технологиялық процесс?
- өнімді немесе қызметтерді жасаудың өндірістік бағдарламасы және технологиясы;
- инвестициялардың тиімділігін негіздеу, оның ішінде: объектіні (кешенді) пайдалану-дан күтілетін экономикалық, әлеуметтік және (немесе) коммерциялық қасиеттер;
- болжамды техникалық-экономикалық көрсеткіштерді есептеу және талдау.

Білім алушы жасай білуі керек:

- кәсіпорындарды салу және пайдаланушығындарының құнын барынша азайту;
- өндірістік бағдарлама мен өндірістің технологиялық схемасын құрастыру;
- өндірістік бағдарламаны жоспарлауда, кәсіпорындарды салу мен пайдаланушығындарын-барынша азайтуда Excel кестені қолдану.

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгі білім үшін:

- Экономиканың негізгі заңдары.
- Өндірістің тиімділігін есептеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Бизнес жоспардың өндірістік және технологиялық процесі
- Excel бағдарламасындағы тапсырмаларды шешуге арналған функциялар.
- Техникалық-экономикалық негіздеме (ТЭН): жобалау алдындағы құжаттама

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер келесі тапсырмалар бойынша жеке практикалық жұмысты орындауы керек:

1-тапсырма. Бизнес-жобаның өндірістік-технологиялық жоспарын сипаттаңыз. Негізгі өңдеу және құрастыру операцияларының тізімі. Шарттардың толық тізімімен (бағасы, саны және сапасы бойынша) шикізатты, материалдарды, қосалқы жинақтауыштарды жеткізу көлемі. Жабдықтардың, ғимараттардың, құрылыстардың, еңбек ресурстарының және өндіріс шығындарының сипаттамасы. Болжамды техникалық-экономикалық көрсеткіштерді есептеу және талдау. Өндірістік және технологиялық процестің құрылымын сипаттау үшін келесі мәліметтер қажет:

1. Инвестициялық жоба шеңберінде пайдалануға жоспарланған өндіріс құрылымы;
2. Технологиялық схема;

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Фармацевттік өндірістің технологиясы» кафедрасы		044-48/11 2024-2025 44 беттің 17 беті

3. Excell кестесінде өндірістік бағдарламаны іске қосу кестесін толтырыңыз (айлар бойынша өткізілген іс-шаралардың ұяшықтарын белгілеңіз)
4. Жобаңызға қажетті (инвестициялық) жабдықтың тізімін көрсетіңіз
5. Excell электрондық кестесінде өндірістік бағдарлама кестесін толтырыңыз
6. Шикізат пен қосалқы жинақтауыштардың тізбесі, олардың саны мен өзіндік құнының сипаттамалары;
7. Шикізаттың, материалдардың, жинақтаушы бұйымдардың негізгі жеткізушілері, жеткізу көлемі мен мерзімі;
8. Қажетті шикізат, материалдар, энергия, газ, сығылғанауа, бужәнет.б. және олардың тұтыну бірлігінің құны;
9. Өндірістік процесті жүзеге асыру және өнімді өткізу үшін қажетті үшінші тарап ұйымдарының қызметтерінің тізбесі;

Өндірістік жоспарды құрумысалы:

Өндіріс көлемі 45 шаршы метр жалға алынған үй-жайда орналасады, тікелей тоқыма цехында жұмыс істейді.

Өндіріс үшін 579 990 теңгесомасына қажетті жабдықтар сатып алынады. Толық тізімі бизнес-жоспардың кестесінде берілген.

Артықшылық әмбебап жабдыққа, атап айтқанда бесінші класты тоқу машиналарына беріледі, бұл одан әрі тоқылған бұйымдардың желісінің оңай кеңейтуге мүмкіндік береді. Кейбір тоқу машиналары электронды болады, бұл дәлдіктерді жасауға, автоматты түрде өрнектерді тоқуға, компьютер-дөңгелектерді жасауға және өңдеуге мүмкіндік береді және т. б. Барлық тоқу жабдықтары мен жинақтауыштарына 1 жыл мерзімгесатушының кепілдігі беріледі. Жұмыстың негізгі тәсілдерін орнату және оқыту құнына енгізілген. Жобаны іске қосудың бастапқы сатысында өндірістік қызметті ұйымдастыру үшін жоба бастамашысына маңай жабдықтар мен мүліктер қажет болады:

Кесте 1. Жабдықтар (инвестициялар).

	жабдықты анықтау	Саны	Бағасы, тг	Сомасы, мың теңге
1	5 кластық осинешекті перфокарт қалытоқу машинасы. Silver Reed SK280/SRP60N	1	579 990	579 990
	Барлығы			579 990

Түсініктеме: Бұл жабдықты сатып алу үшін жоба бастамашысы 555 600 теңге гранттық қаржыландыру және 24 390 теңге өз қаражатын тартуды жоспарлап отыр.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 1844 бет	

Кесте 2. Жабдықтардың тізімі.

Silver Reed SK280/SRP60N техникалық сипаттамалары:

Атауы	Техникалық сипаттамалар	Бағасы, тг	Саны, дана.	Құны, тг
Өндірістік жабдықтар				
Тігін машинасы Күміс қамыс SK280	<ul style="list-style-type: none"> • Машина класы: 5 • Инешек саны: 2 • Инелер саны: 200*2 • Өзірлеген елі: Жапония • Шығарылған елі: Қытай 	579 990	1	579 990

Silver Reed SRP60N екінші инешекпен жабдықталған Silver Reed SK280 тоқыма машинасы тұрмыстық тоқыма машинасы ішіндегі ең ұтымды таңдау болып табылады. Машина класы әртүрлі қалыңдықтағы ирімжіптермен жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Көп жағдайда машинаның мүмкіндіктері тек сіздің біліміңізбен және машинада тоқу шеберлігіңізбен шектеледі. Silver Reed SK280 / SRP60N, 5 класты перфокарталық қосынешікті тоқыма машинасы ұзақ уақыт тоқу үшін арнайы жасалған. Перфокарталық жүйе мен басқа да қарапайым мерекшеліктердің арқасын дәтіпті тоқуды жаңа үйреніп жүрген адамдар да тамаша нәтижелерге қолжеткізе алады. Машина дайындалған перфокарталар бойынша өрнектер тоқиды. Өрнектері бар негізгі перфокарталар тоқыма машинасының жиынтығында бар.

Өрім түрлері

- Иілмелі жатық кесте
- Престік (Tuck, бір және қос инешекті)
- Слип
- «Жалған» үлдір (Punch Lace)
- Жаккард (бір және қос инешекті)
- Жеке мотив
- Вивинг
- Өрім (қолмен ілмектасымалдау)
- Қарапайым және күрделі үлдір (LC2 қосымша қареткасымен)
- Интарсия (қосымша қареткамен AG24)
- Ләстікті (қос беттік мата)
- Қосарланған иілмелі жатық кесте (шеңберлі шұлық)
- Резиналардың барлық түрлері (1 x 1,2 x 2,3 x 8 және т. б.)
- «Ағылшын» резеңкесі (оның ішінде жылжумен)
- «Инжулі» резеңке
- «Репс» (бөлшектеумен, жылжумен)
- Білікше
- Жамылғылы өрнектер
- Көлденең қатпарлар
- Түкті
- Мәнерлі үлдір және т. б.

Тоқыма машинасын «Мечта» сауда үйінен келесі сілтеме бойынша сатып алуға болады:

<https://www.mechta.kz/product/vyazalnaya-mashina-silver-reed-sk-280srp60n/?setcity=kk>

OÑTÚSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 1944 бет

Кесте 4. Номенклатура және ауыспалышығындар, теңге.

Өнім тобы	Шығындар бірл. теңге	Шығындар бірл. орташа теңгемен (жұмысы)	Сауда үстемесі орта есеппен	Электр қуаты	Орташа құны, теңге
Балаларға арналған тоқылған жемпір (1-14 жас)	400 гр*550=2 200	2000	1 200	300	5 700
Ерлерге арналған тоқылған кәдімгі жемпір	600 гр*600=3600	2000	1500	500	8 600
Әйелдерге арналған ұзын тоқылған жемпір/кардиган	900 гр*600=5400	2000	4 500	600	12 500
Тоқылған жиынтық (бас киім, шарф)	300 гр*550=1650	1000	1500	200	4 350
Тоқылған әйелснұты	200 гр*550=1100	1000	1500	200	3 800

Кесте 5. Сату және кіріс жоспары

№	Атауы	Өлшем бірлігі	Айына көрсеткіштер	Күнтізбелік жыл		
				1 жыл	2 жыл	3 жыл
1	Балаларға арналған тоқылған жемпір (1-14 жас)	дана	15	180	180	180
	Бір бірлік бағасы	теңге	5 700	5 700	5 700	5 700
	Кіріс	теңге	85 500	1 026 000	1 026 000	1 026 000
2	Ерлерге арналған тоқылған кәдімгі жемпір	дана	10	120	120	120
	Бір бірлік бағасы	теңге	8 600	8 600	8 600	8 600
	Кіріс	теңге	86 000	1 032 000	1 032 000	1 032 000
3	Әйелдерге арналған тоқылған жемпір ұзартылған / кардиган	дана	10	120	120	120
	Бір бірлік бағасы	теңге	12 500	12 500	12 500	12 500
	Кіріс	теңге	125 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
4	Тоқылған жиынтық (бас киім, шарф)	дана	60	720	720	720
	Бір бірлік бағасы	теңге	4 350	4 350	4 350	4 350
	Кіріс	теңге	261 000	3 132 000	3 132 000	3 132 000
5	Тоқылған әйелснұты	дана	90	1080	1080	1080
	Бір бірлік бағасы	теңге	3 850	3 850	3 850	3 850
	Кіріс	теңге	346 500	4 158 000	4 158 000	4 158 000

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2044 бет	

Жалпытабыс	теңге	904 000	10 848 000	10 848 000	10 848 000
-------------------	--------------	----------------	-------------------	-------------------	-------------------

2-тапсырма. Техникалық-экономикалық негіздемені (ТЭН): инвестициялау мақсатын, инвестициялардың тиімділігін негіздеуді, оның ішінде: операциядан күтілетін экономикалық, әлеуметтік және (немесе) коммерциялық әсерді қамтитын негізгі бастапқы деректерді қамтитын жоба алдындағы құжаттамадайындаңыз. Объектінің (кешеннің), сондай-ақ құрылыс объектісінің негізгі техникалық және технологиялық көрсеткіштері туралы ақпарат және объектінің техникалық-экономикалық көрсеткіштерін анықтай отырып есептеулер жасаңыз. Арнайы экономикалық немесе индустриялық аймақтарға қатысушы ретінде қызметті жүзеге асыру үшін өтінім беруші ұсынатын жобаның техникалық-экономикалық негіздемесінің құрылымы жобаның бағытына байланысты және келесі бөлімдерді қамтиды:

- 1) жоба кіріспесі;
- 2) жобаның түйіндемесі;
- 3) жобаның жалпы сипаттамасы;
- 4) өнімді (қызметтерді) өткізу және маркетинг;
- 5) өндірістік жоспар;
- 6) қаржылық-экономикалық бөлім;
- 7) қосымшалар.

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

Бақылаусұрақтары:

- Бизнес-жоспардың өндірістік-технологиялық жоспарына не кіреді?
- Өндірістің технологиялық схемасын құру әдісі?
- Күнтізбелік жоспарды қалай болжауға болады?
- Құрылыс шығындарын жоспарлау және жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың шығындарын барынша азайту;

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2144 бет	

- Техникалық-экономикалық негіздеме (ТЭН): Жобаалдындағы құжаттама
- Бизнес-жоспардың өндірістік-технологиялық бөлімдерін құрастыру қажеттілігі.

№7 сабақ

1. Тақырып: Ұйымдастыру-басқару жоспары

2. Мақсаты: Бизнес-жоспардың ұйымдастырушылық және басқару бөлімін жазуды үйрену. Штаттық кестені және ұйымдық басқару құрылымын өз бетінше есептеуді және құрастыруды үйрену.

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- басқарудың ұйымдық құрылымы;
- ұйымды басқару;
- кәсіпкерліктің ұйымдық-құқықтық нысандары.
- қызметкерлер саны мен жалақыны жоспарлау

Білім алушы жасай білуі керек:

- бизнес-жоспардың ұйымдастыру-басқару бөлімін құрастыру
- жалақыны, жалақы қорын (ЖҚ) есептеу
- штаттық кестені және басқарудың ұйымдық құрылымын жасау;
- барлық персонал санын және еңбекақыға кететін шығындарды барынша азайту.

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгі білім үшін:

- Ұйымды басқару
- Кәсіпкерліктің ұйымдық-құқықтық нысандары
- Басқарудың ұйымдық құрылымы
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Басқару функциялары
- Ұйымдастыру-басқару жоспары
- Штаттық кесте
- Жалақы қоры

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер келесі тапсырмалар бойынша жеке практикалық жұмысты орындауы керек:

1-тапсырма. Айына 80 000 теңге жалақысы бар қызметкердің жеке табыс салығын, міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті медициналық сақтандыру жарналарын, сондай-ақ барлық жарналар мен төлемдерден кейін қолындағы жалақы сомасын есептеңіз.

Шешімі:

Егер жалақы 25 АЕК-тен жоғары болса, Қазақстан Республикасындағы жеке табыс салығы мынадай формула бойынша есептеледі:

$ЖТС = (ЖЛҚ - ЗТЖ - МӘМСЖ - ЕТЖ) * 10 \%$, мұндағы

ЖТС – жеке табыс салығы; ЖЛҚ – жалақы;

ЗТЖ – зейнетақы жарнасы; МӘМСЖ – міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жарналары; ЕТЖ – ең төменгі жалақы.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2244 бет	

Ең төменгі жалақыны ұстап қалу үшін штаттағы қызметкер міндетті түрде өтініш жазу қажет, ал азаматтық-құқықтық сипаттағы келісім-шартпен жұмыс жасайтындарға ЕТЖ мөлшері шегерілмейді..

Мысалы, егер жалақы 80 000 теңге болса, онда зейнетақы 10% мөлшерінде алынып тасталуы керек, бұл 8000 теңгені құрайды. 1600 теңге (80 000 *2%) құрайтын МӘМС жарнасы және 60 000 теңге құрайтын 1 ЕТЖ шегеру керек. Нәтижесінде 10 400 теңге қалады. Алынған соманы 0,1 (1%) көбейтеміз. Нәтижесінде 1040 теңге жеке табыс салығын аламыз . Жұмысшы қолына 80 000 - 8 000 - 1 600 - 1 040 = 69 360 теңге жалақы алады.

Егер жұмысшының жалақысы айына 25 АЕК-тен төмен болса, онда жалақыдан алынатын салықтар, жарналар мен төлемдерді есептеуде ЖТС бойынша 90-пайыздық түзетуді қолданамыз. Түзету = ЖЛҚ-ЗТЖ-1ЕТЖ-МӘМСЖ) * 90%. ЖТС = (ЖЛҚ-ЗТЖ-1ЕТЖ-МӘМСЖ-Түзету) * 10%. 2022 жылдан бастап ЕТЖ 60 000 теңгені құрайды.

2-Тапсырма. Штаттық кестені және жалақыны есептеп толтыру. Жеке кәсіпкерлік басшысы өзіне ең төменгі жалақыны 60 000 теңге етіп белгілесе және айлық жалақысы 100 000 теңге болатын 2 қызметкері бар..

Штаттық бірліктер	бірлік саны	Айлық	әлеуметтік аударымдар	МӘМС	ЖТС	Зейнетақы жарналары	Жалақы қоры, тг	1 жыл	2 жыл	3 жыл
Негізгі персонал										
Кәсіпорын басшысы										
№1 қызметкер										
№2 қызметкер										
Барлығы										
Жалпы еңбекақы шығындары										

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2344 бет	

4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

Бақылаусұрақтары:

- Жұмысшыларсанынжоспарлау;
- Басқару құрылымы;
- Кәсіпкерліктің ұйымдық-құқықтық нысандарын атаңыз?
- Штаттық кесте дегеніміз не?
- Қызметкерлердің жалақысын қалай есептеу керек?
- ЖТС, ЗТЖ, МӘМС қалай есептеледі?

№8 сабақ

1.Тақырып:Болжамды шығындар мен пайданы есептеу.

2. Мақсаты:Болжамды шығындар мен пайданы өз бетінше есептеуді, сондай-ақ пайда мен залал туралы есеп кестесін толтыруды үйрену.

3. Оқыту міндеттері

білім алушы білуі керек:

- құрылымы мен шығындар сметасы;
- тұрақты және айнымалы шығындар;
- табыс пен шығын туралы есеп (ТШЕ)
- өнімнің өзіндік құны

білім алушыжасайбілуікерек:

- тұрақтыжәнеайнымалышығындардыоңтайлыжоспарлау;
- шығын мен пайданы есептеу
- өнім мен өткізудің табыстылығын есептеу;
- Залалсыздық нүктесін есептеу

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгібілімүшін:

- Экономиканыңнегізгізаңдары.
- Шығындар мен өзіндікқұнды есептеу.
- Өндірістіімділігінесептеу.

сабақтақырыбыбойынша:

- Тұрақты және айнымалы шығындар.
- Болжалды шығындар мен пайдалар
- Excel бағдарламасындағы «Пайдалар мен шығындартуралыесеп»жестесінтолтыруфункциялары.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2444 бет

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ

Білім алушытер келесі тапсырмалар бойынша жеке практикалық жұмысты орындауы керек:

1-тапсырма. Тұрақты шығындар (8.1-кесте) және тікелей (өзгермелі) шығындар (8.2-кесте) кестесіне сүйене отырып, Excel-де жалпы шығыстар кестесін (8.3-кесте) және «Пайдалар мен залалдар туралы есеп» (8.4 кесте) кестесін толтырыңыз. Өнімді өткізуден түскен кіріс жылына 10 848 000 теңге.

8.1-кесте. Тұрақты шығындар

Жоқ.	Шығыстар	Шығындар-дың жиілігі, айлар	Сома, теңге
1	Жалдау төлемдері	Айына 1 рет	60 000
2	Жалақы бойынша шығындар	Айына 1 рет	60 000
3	Әлеуметтік аударымдар	Айына 1 рет	2 100
4	МӘМС	Айына 1 рет	4 200
5	Тасымалдау шығындары	Айына 1 рет	
6	Жарнамалық шығындар	Айына 1 рет	
7	Амортизациялық аударымдар	Айына 1 рет	5000
8	Коммуналдық төлемдер	Айына 1 рет	5000
9	Қауіпсіздік шығындары	Айына 1 рет	
10	Басқада шығындар	Айына 1 рет	
	Жалпы сома		136 300

8.2-кесте. Тікелей шығындар

№	Атауы	Бір ай-дағы көрсеткіштер	Күнтізбелік жыл		
			1 жыл	2 жыл	3 жыл
1	Балаларға арналған тоқылған жемпір (1-14 жас)	67 500	810 000	810 000	810 000
2	Ерлерге арналған тоқылған кәдімгі жемпір	61 000	732 000	732 000	732 000
3	Әйелдерге арналған тоқылған жемпір ұзартылған / кардиган	80 000	960 000	960 000	960 000
4	Тоқылған комплект (бас киім, шарф)	171 000	2 052 000	2 052 000	2 052 000
5	Әйелдерге арналған тоқылған снуд	207 000	2 484 000	2 484 000	2 484 000

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2544 бет	

Шикізат пен материалдарды сатып алуға тікелей шығындар	586 500	7 038 000	7 038 000	7 038 000
--	---------	-----------	-----------	-----------

8.3-кесте. Жобаның жалпы шығындары

Көрсеткіштердің атауы	1 жыл	2 жыл	3 жыл	Жалпы жобаның бойынша
Шикізат пен материалдарға жалпы шығындар				
Жалдау төлемдері				
Жалақы бойынша шығындар				
Әлеуметтік аударымдар				
МӘМС				
Тасымалдау шығындары				
Жарнамалық шығындар				
Амортизациялық аударымдар				
Коммуналдық төлемдер				
Қауіпсіздік шығындары				
Басқа да шығындар				
ЖТС (табыстың 3%)				
Жалпы шығындар				

8.4-кесте. «Табыс пен шығын туралы есеп»

Атауы	1 жыл	2 жыл	3 жыл	Барлығы
Өнімдер мен қызметтердің сату-дантүскентабыс				
Сатылған тауарлар мен көрсетілген қызметтердің өзіндік құны				
Шикізат пен материалдарға тікелей шығындар				
Жалдау төлемдері				
Жалақы бойынша шығындар				
Әлеуметтік аударымдар				
МӘМС				
Тасымалдау шығындары				
Жарнамалық шығындар				
Амортизациялық аударымдар				
Коммуналдық төлемдер				
Қауіпсіздік шығындары				
Басқа да шығындар				

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2644 бет	

Салық салуға дейінгі пайда				
Несие бойынша пайыздар				
Табыс салығы (табыстың 3%)				
Таза пайда				
Сату рентабельділігі*, %				
Өнімнің рентабельділігі*, %				

* Сату рентабельділігі*, % = Таза пайда / Өнімдер мен қызметтерді сатудан түскен кіріс * 100

* Өнімнің рентабельділігі*, % = Таза табыс / Сатылған тауарлар мен көрсетілген қызметтердің өзіндік құны * 100

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

8. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
9. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
10. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013. – 208 с.
11. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С. Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

12. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
13. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал. - Шымкент: 2015-132 бет.
14. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

Бақылау сұрақтары:

- Тұрақты шығындарға не жатады?
- Айнымалы шығындарға не жатады?
- Залалсыздық нүктесін қалай есептеу керек?
- Шығындар құрылымын түсіндіріңіз.
- Пайда мен шығын есебінің кестесін қалай есептеу керек?
- Сату мен өнімнің табыстылығын (рентабельділігін) қалай есептеуге болады?
- Табыс салығын қалай есептеу керек?
- Таза пайданы қалай есептеу керек?

№9 сабақ

1. Тақырып: Кәсіпорындарға салық салу.

2. Мақсаты: Салықтарды есептеу және салық салу үшін ең жақсы салық режимін таңдауды үйрену

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2744 бет

3. Оқыту міндеттері

білім алушы білуі керек:

- Қазақстан Республикасының салық жүйесі;
- Салықтар мен бюджетке төленетін міндетті төлемдердің түрлері;
- Салық режимі.

білім алушыжасай білуікерек:

- оңтайлысалықсалурежимінанықтау
- салықтар мен міндетті төлемдерді есептеу;

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгібілімүшін:

- Экономиканыңнегізгізандары.
- Салықесептеулері.
- Өндірістіімділігінесептеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбыбойынша:

- Оңтайлысалықрежимінтаңдаукезіндеқолданылатынбірқатаркритерийлер.
- Арнайы және жалпы белгіленген салық режимі.
- Салықтардың түрлері

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудіңнегізгі формалары/әдістері/технологиялары:Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ

Білім алушытер келесі тапсырмалар бойынша жеке практикалық жұмысты орындауы керек:

1-тапсырма.

100 000 теңгеден ҚҚС есептеңіз.

Шешімі:

ҚҚС есептеу формуласы:

$ҚҚС = ҚҚС \text{ қосылған баға} * ҚҚС \text{ ставкасы} (12\%) / (ҚҚС \text{ ставкасы} (12\%) + 100) = ҚҚС \text{ қосылған баға} * 12 / 112.$

$ҚҚС = 100\ 000 * 12 / 112 = 10\ 714$ теңге.

2-тапсырма.

80 000 теңге жалақы алатын бір қызметкерге әлеуметтік салықты есептеңіз.

Шешімі:

Қазақстандағы әлеуметтік салық заңды тұлғалар үшін салық салу объектісінің 9,5% құрайды, ал жалпыға бірдей белгіленген режимде жұмыс істейтін жеке кәсіпкер үшін – өзі үшін 2 айлық есептік көрсеткіш (АЕК) және әрбір қызметкерге 1 АЕК.

Төленген сомаға жалақының 10% құрайтын міндетті зейнетақы жарнасын және МӘМС үшін 2% жарнаны қамтымайды. Есептерді шығарайық: $(80\ 000 - 8000 - 1600) * 9,5\% = 6688$ теңге.

Әлеуметтік салық (ӘС) 3,5%-ды құрайтын әлеуметтік аударымдар сомасына азаяды. Әлеуметтік аударымдар сомасы: $(80\ 000 - 8\ 000) * 3,5\% = 2520$ теңге.

Есептелген әлеуметтік салық сомасынан әлеуметтік аударымдарды шегереміз және төлеуге жататын әлеуметтік салық сомасын көрсетеміз: $6688 - 2520 = 4\ 168$ теңге.

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары

(тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2844 бет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1. Қазақстан Республикасында салықтың неше түрі бар?
2. Қазақстандағы салық режимдерін атаңыз.
3. Салық салудың арнаулы салық режимдерін (АСР) көрсетіңіз.
4. «Патент және оңайлатылған декларация негізіндегі арнаулы салық режимі» ерекшеліктерін сипаттаңыз.
5. Мына салықтарға сипаттама беріңіз: «корпоративтік табыс салығы» (КТС), «жеке табыс салығы» (ЖТС), «қосылған құн салығы» (ҚҚС), «әлеуметтік салық» («С).
6. «Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру» (МӘМС) түсінігін беріңіз және ол не үшін қажет?
7. Бірыңғай жиынтық төлем (БЖТ) төлеушілердің ерекшеліктерін сипаттаңыз.
8. Жалпы белгіленген режимнің ерекшеліктерін сипаттаңыз.

№10 сабақ

1. Тақырып: Қаржылық жоспар.

2. Мақсаты: Қаржылық жоспар құруды үйрену

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- қаржылық көрсеткіштер;
- инвестициялық жобалардың тиімділігі;
- қаржылық ресурстардың шектелген жағдайлары.

Білім алушы жасай білуі керек:

- қаржылық көрсеткіштерді есептеу;
- шығындарды азайту және пайданы арттыру
- ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп;
- бизнес-жоспардың қаржылық бөлімін құру

4. Тақырыптың негізгі қаралатын мәселелері негізгі білім бойынша:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 2944 бет	

- Қаржылық жоспардың негіздері.
- Шығындардың, өзіндік құнның және пайданың есептеулері.
- Инвестициялық жобаның тиімділігін есептеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Қаржылық жоспар құру.
- Инвестициялардың экономикалық тиімділігінің көрсеткіштерін есептеу.
- Тұрақты және ауыспалы шығындарды есептеу.
- Ақша қаражатының қозғалысы туралы есепкестесін толтыру.
- Несиені өтеу кестесі.
- Excel бағдарламасындағы қаржылық модельді құрастыруға арналған функциялар.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ

1-тапсырма. Жеке отбасылық шығындарды түскен табыспен салыстыру (практикалық тапсырма)

Шығындар (отбасы саны бойынша)	Орташа айына, теңге	Орташа жылдық, теңге
Тұрғын үй салу шығындары (газ, жарық, су, жылу, телефон, ұялы телефон, салық және т.б.)		
Несие төлеу		
Тұрғын үйді жөндеу		
Азық-түлік		
Киім және аяқ киім		
Емдеу		
Тұрмыстық заттар мен қызметтер		
Автокөлікке техникалық қызмет көрсету және тасымалдау шығындары		
Балаларға арналған шығындар		
Тойларға бару, қонақтар күту, сыйлықтар		
Бос уақыт, хобби, ойын-сауық		
Жалпы шығындар		
Отбасының табыс мөлшері		
Барлығы		

2-тапсырма.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы		044-48/19- 2021-2022 3044 бет

Жобаңыз бойынша ақша ағынының болжамын есептеңіз (Cash-flow), мың теңге

	Көрсеткіштератауы	БАР- ЛЫҒЫ	1	2	3
			жыл	жыл	жыл
	А	Б	В	Г	Д
1.	Есепті кезең басындағы ақша қаражатының қалдығы				
2.	Операциялыққызмет				
3.	Түсімдер (4қ+5қ)				
4.	Өнімдер 1				
5.	Өнімдер 2				
6.	шығыстар (7қ+8қ+9с+10қ+11қ+12қ)				
7.	Шикізат материалдары				
8.	Жалақықоры				
9.	Әкімшілікшығындар				
10.	Несиебойыншапайыздар				
11.	Табыссалығы				
12.	Салықжәнеміндеттітөлемдербойыншатөлемдер				
13.	Операциялыққызметтіңнәтижесі (3қ-6қ)				
14.	Инвестициялыққызмет				
15.	Түсімдер				
16.	Шығыстар (17қ)				
17.	Негізгі құралдаржәнеайнымалы құралдарсатыпа-лу				
18.	Инвестициялыққызметтіңнәтижесі (15қ-16 қ)				
19.	Қаржылыққызмет				
20.	Түсімдер (21қ+22қ)				
21.	Жеке қаражаттантүсетінкірістер (демеушілік)				
22.	Несиелер/гранттардантүсетінтүсімдер				
23.	Шығыстар(24қ+25қ)				
24.	Құрылтайшыларғадивидендтертөлеу				
25.	Несиебойыншатөлемдер				
26.	Қаржылыққызметтіңнәтижесі (20қ-26қ)				
27.	Таза ақшаағындары (13қ+18қ+26қ)				
28.	Есептікезеңсоңындағы сальдо (1қ+27қ)			(28В+1Г)	(28Г+1Д)

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3144 бет	

3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

БАҚЫЛАУ СҰРАҚТАРЫ:

1. «Қаржылық модель» түсінігін кеңейту.
2. Үш қаржылық септілікті сипаттаңыз.
3. Инвестициялық тартымдылық көрсеткіштерін көрсетіңіз.
4. «Балансқа» сипаттама беріңіз.
5. Пайда мен залал туралы септілікті сипаттаңыз.
6. Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы септілікті сипаттаңыз.
7. «Қаржылық модельдеу» нәтижесін сипаттаңыз.
8. «Ақша қалдығы» түсінігін сипаттама беріңіз (активтерде).
9. «Борыш (дебиторлық және кредиторлық берешек)» түсінігін сипаттама беріңіз.
10. «Компанияның табысы» түсінігін сипаттама беріңіз.
11. «Кіріс (қарапайым қызметтен түсетін кіріс)» түсінігін сипаттама беріңіз.
12. «Басқа кірістер» (басқа қызметтен бір жолғы табыс) түсінігін сипаттама беріңіз.
13. «Компанияның шығындары» түсінігін сипаттама беріңіз.
14. Өзіндік құн түсінігін сипаттама беріңіз.
15. «Әкімшілік шығындар» түсінігін сипаттама беріңіз.
16. «Басқа шығындар» түсінігін сипаттама беріңіз.
17. Табыс салығы бойынша шығыс түсінігін сипаттама беріңіз.

№11 сабақ

1. Тақырып: Инвестициялардың экономикалық тиімділігінің көрсеткіштерін есептеу: NPV, IRR, PI, жобаның өтелуі және шығынсыздық нүктесі

2.

Мақсаты: Жобалық инвестициялардың экономикалық тиімділігінің қаржылық көрсеткіштерін талдау, ауду, үйрену, сондай-ақ ШОБ-ты мемлекеттік қолдау шараларын білу

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- инвестициялардың экономикалық тиімділігінің көрсеткіштері: NPV, IRR, PI, жобаның өтелуі және шығынсыздық нүктелері;
- инвестициялық жобалар;
- қаржылық ресурстардың шектелген жағдайлары.

Білім алушы жасай білуі керек:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3244 бет	

- анықтау мәселелерін шешу инвестициялардың экономикалық тиімділігі;
- инвестиция құнын барынша азайту;

4. Тақырыптың негізгі мәселелері негізгі білім үшін:

- Экономиканың негізгі заңдары.
- Шығындар мен өзіндік құнның калькуляциялары.
- Өндірісті тиімділігіне септеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Инвестициялардың экономикалық тиімділігінің көрсеткіштері: NPV, IRR, PI, жобаның өтелуі және шығынсыздық нүктелері.
- Тиімділік критерийлері.
- Excel бағдарламасындағы есептерді шешуге арналған функциялар.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ

Білім алушытер жеке практикалық жұмысты орындауы керек:

1-тапсырма. Төмендегі сипаттамалары бар инвестициялық жобаны талдаңыз: бастапқы инвестиция – 150 млн теңге. Пайда түріндегі жылдық ақшалай түсімдер: бірінші жылы – 50 млн теңге; екінші жылы – 70 млн теңге; үшінші жылы – 70 млн. Жеңілдік мөлшерлемесі 10% деңгейінде белгіленген.

Шешімі:

Біз (1) формуланы қолданамыз:

$$NPV = \frac{50}{(1+0,1)} + \frac{70}{(1+0,1)^2} + \frac{70}{(1+0,1)^3} - 150 =$$

$$= \frac{50}{1,1} + \frac{70}{1,21} + \frac{70}{1,33} - 150 = 45,45 + 57,85 + 52,63 - 150 = 5,93 \text{ млн. теңге}$$

$NPV > 0$, демек инвестициялық жоба тиімді.

Оны жүзеге асырған кезде алынатын таза табыс 5,93 миллион теңгеге тең болады. Табыстылық индексі – PI (Profitability Index)

$$PI = \sum_n \frac{P_n}{(1+r)^n} : IC \quad (2)$$

PI критерийінің логикасы келесідей: ол инвестицияланған әрбір теңгенің кірісін сипаттайды. Егер $PI > 1$ болса, онда жоба тиімді болып саналады. Егер $PI = 1$ болса, онда жоба оны жүзеге асыруға байланысты барлық шығындарды толығымен жабады, бірақ ешқандай пайда әкелмейді. Егер $PI < 1$ болса, онда инвестициялық жобадан бас тарту керек.

Таза ағымдағы әсерден (NPV) айырмашылығы, кірістілік индексі салыстырмалы көрсеткіш болып табылады. Осыған байланысты PI критерийі шамамен бірдей NPV мәндері бар бірнеше баламалы жобалардың ішінен бір жобаны таңдау кезінде өте ыңғайлы. Сонымен, егер екі жобаның NPV мәні бірдей болса, табыстылық индексі жоғары жоба тиімдірек болады.

2-Тапсырма. Келесі сипаттамалармен инвестициялық жобаның табыстылық индексін анықтаңыз: бастапқы инвестиция – 150 млн теңге. Пайда түріндегі жылдық ақшалай түсімдер:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3344 бет	

бірінші жылы – 50 млн.теңге; екінші жылы – 50 млн теңге; үшінші жылы – 50 млн.теңге.
 Дисконт мөлшерлемесі 10% деңгейінде белгіленген.
 Шешуі.(2) формуланы қолданайық:

$$PI = \left[\frac{50}{(1+0,1)} + \frac{50}{(1+0,1)^2} + \frac{50}{(1+0,1)^3} \right] : 150 =$$

$$= \left[\frac{50}{1,1} + \frac{50}{1,21} + \frac{50}{1,33} \right] : 150 = [45,45 + 41,32 + 37,59] : 150 = 0,83$$

Ішкі табыстылық нормасы
 (Internal Rate of Return - IRR)

Инвестиция кірісінің ішкі нормасы жобаның NPV нөлге тең болатын дисконттау мөлшерлемесінің r мәні ретінде түсініледі. Басқаша айтқанда, егер $IC=CF_0$ деп белгілесек, онда IRR келесідей есептеледі:

$$\sum_n \frac{CF_n}{(1+IRR)^n} = 0 \quad (3)$$

Ішкі табыстылық нормасын есептеудің мәні келесідей: IRR жобаның күтілетін табыстылығын көрсетеді. Егер жоба несие арқылы қаржыландырылатын болса, онда IRR мәні рұқсат етілген ең жоғары банктік пайыздық мөлшерлемені көрсетеді, оның асып кетуі жобаны тиімсіз етеді.

Өтелу мерзімі
 (Payback Period – PP).

Өтелу мерзімі инвестиция алынған таза табыспен өтелетін жылдар санын тікелей санау арқылы есептеледі.

PP критерийінің логикасы келесідей: ол инвестиция толығымен қайтарылатын кезеңдердің санын көрсетеді.

3-тапсырма

Келесі сипаттамаларға ие инвестициялық жобаның өтелу мерзімін анықтаңыз: бастапқы инвестиция – 100 млн.теңге. Пайда түріндегі жылдық ақшалай түсімдер: бірінші жылы – 50 млн.теңге; екінші жылы – 50 млн теңге; үшінші жылы – 70 млн.

Шешім.

Өтелу мерзімі алынған кірістерді бастапқы инвестициядан асып кеткенше қорытындылау арқылы табылады. Осылайша 100 миллион теңгені 2 жылда (50+50) қайтарамыз. PP=2 жыл.

4-тапсырма.

Инвестиция көлемі 200 000 мың теңге. Бірінші жылы инвестициялық кіріс – 50 000 мың теңге. екінші жылы – 50 000 мың теңге. үшінші жылы- 90000; төртінші жылы – 110 000 мың теңге.

Дисконт мөлшерлемесі 15% құрайды. Инвестиция өтелетін кезеңді анықтаңыз. Сондай-ақ таза келтірілген құн (NPV, ЧДД), табыстылық индексін анықтаңыз. Қорытындылау.

Мәселенің шешімі:

Таза ақша ағындары келесідей есептеледі: $CF_i/(1+r)^t$

Мұндағы CF_i – ақша қаражатының жылдар бойынша қозғалысы. r – дисконт мөлшерлемесі.

t – жыл саны, 1-ші, 2-ші, 3-ші, т.б.

Мысалы, бірінші жылы біз таза ақша ағынын аламыз

$$50000/(1+0,15)^1=43478,26 \text{ (мың теңге)}$$

Таза келтірілген құн ЧДД (ағылшынша NPV аббревиатурасы)

$$\text{ЧДД (NPV)} = \sum CF_i/(1+r)^t - I,$$

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3444 бет	

Мұндағы I – инвестиция сомасы.

$\sum CF_i / (1+r)^t$ – таза ақша ағындарының сомасы. Есептелген мәліметтермен кестені толтырайық.

11.1-кесте. Болжамды ЧДД (NPV) деректері

жыл дар	Инвестиция сомасы, мыңтеңге	Ақшаағындары, мыңтеңге (CF).	Ақшаағынының қалдығы = Инвестицияларды шегергендегіжин ақталғанақшаағыны	Ақшақар ажатын ыңтазақ озғалыс ы, мыңтеңге	Таза ақша ағыны, ЧДД (NPV)мыңтеңге
бір	200000	50000	-150000	43478.26	-156521,74
2		50000	-100000	37807.18	-118714,56
3		90000	-10000	59176.46	-59538.09
4		110000	100000	62892.86	3354,76

ЧДД (NPV)=3354,76 мыңтеңге.

Қарапайым өтелумерзімі $3 + (10000 / 110000) = 3,09$ (жыл). Дисконтталған өтелу кезеңі $3 + (59\ 538,09 / 62\ 892,86) = 3,95$ (жыл). Табыстылық индексі келесідей есептеледі:

$$PI = \sum CF_i / (1+r)^t / I$$

(таза ақшаағыны инвестиция сомасына бөлінген).

$$\text{Табыстылық индексі} = (43478,26 + 37807,18 + 59176,46 + 62892,86) / 200000 = 1,02.$$

Қорытындылар:

Осылайша, $NPV > 0$,

Рентабельділік индексі (инвестиция рентабельділігі) > 1 .

Қарапайым және дисконтталған өтелумерзімі және 4 жылдан аз. Бұл жобаның орта мерзімді перспективада өзін-өзі ақтайтынын көрсетеді және оны тиімді деп санауға болады.

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013. – 208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С. Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал. - Шымкент: 2015-132 бет.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3544 бет	

7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

Ситуациялық тапсырмалар:

1-есеп. Оқытушы берген мәліметтер негізінде инвестициялардың экономикалық тиімділігінің көрсеткіштерін есептеңіз: NPV, IRR, PI, жобаның өтелуі және шығынсыздық нүктелері

Бақылаусұрақтары:

- Инвестициялардың экономикалық тиімділігі көрсеткіштерінің мәні мен есептеулері;
- Инвестициялық жобалардың тиімділігін есептеу формулалары;
- Инвестициялық тартымдылық көрсеткіштерін көрсетіңіз.
- «Өтелу мерзімі» түсінігіне сипаттама беріңіз - РВ.
- «Жеңілдікпен өтелу мерзімі» түсінігіне сипаттама беріңіз - DPB.
- ЧДД немесе NPV (таза келтірілген құн) тұжырымдамасын сипаттаңыз.
- IRR (ішкі табыстылық нормасы) түсінігін сипаттаңыз.
- «Өтелу мерзімі» түсінігіне сипаттама беріңіз. Қаржылық ресурстардың шектеулі болуының шарттары қандай?
- Инвестициялардың экономикалық тиімділігін анықтау мәселелерін шешу жолы;
- Инвестиция құнын қалай азайтуға болады?

№12 сабақ

1. Тақырып: Бизнес-жоспардың әлеуметтік-экономикалық әсерін анықтау және тәуекелді талдау

2. Мақсаты: Бизнес-жоспардың әлеуметтік-экономикалық әсерін және тәуекелді талдауды үйрену

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі керек:

- Тәуекелдердің сипаты мен жіктелуі;
- Тәуекелді талдау;
- жобаның әлеуметтік-экономикалық тиімділігі.
- ШОБ-ты мемлекеттік қолдау шаралары

Білім алушы жасай білуі керек:

- Жобаның әлеуметтік-экономикалық әсерін анықтау;
- Тәуекелдерді анықтау және олардың әсерін азайту;

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

негізгі білім үшін:

- Тәуекелдердің негізгі түрлері
- Тәуекелдерді азайту жолдары

сабақтақырыбы бойынша:

- Тәуекелдердің сипаты мен жіктелуі;
- Тәуекелді талдау;
- Жобаның әлеуметтік-экономикалық тиімділігі.
- ШОБ-ты мемлекеттік қолдау шаралары

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3644 бет	

1-тапсырма. Жобаның әлеуметтік-экономикалық тиімділігін және қоршаған ортаға әсерін анықтау. Жобаны іске асыру кезеңінде қанша жаңа жұмыс орны ашылатынын және қанша салық төлейтінін болжаңыз.

2-тапсырма. Тәуекелді бағалау кестесін толтырыңыз

Тәуекелдерді бағалау

№	Тәуекел түрі	Тәуекелдерді жою жолдары

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

- Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
- Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
- Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
- Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

- Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
- Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал. - Шымкент: 2015-132 бет.
- Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

- Тәуекелдердің негізгі түрлері
- Тәуекелдерді азайту жолдары
- Тәуекелдердің сипатымен жіктелуі;
- Тәуекелді талдау;
- Жобаның әлеуметтік-экономикалық тиімділігі.
- ШОБ-ты мемлекеттік қолдау шаралары

№13 сабақ

1. Тақырып: Бизнес-жоспардың Excel-дегі қаржылық моделі

2. Мақсаты: Excel бағдарламасындағы бизнес-жоспардың қаржылық моделін құрастыруды үйрену

3. Оқыту міндеттері

Білім алушы білуі керек:

- Excel бағдарламасындағы қаржылық есептеулер.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3744 бет	

Білім алушы жасай білуі керек:

- Бизнес-жоспардың қаржылық моделін құру;

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгі білім бойынша:

- Экономика және қаржының негізгі заңдары.
- Жобаның табыстылығын есептеу.
- Жобаның тиімділігін есептеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Жобаның экономикалық тиімділігі
- Excel бағдарламасындағы қаржылық модельді құруға арналған функциялар.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер келесі жұмыстарды орындауы керек:

1-тапсырма. Тоқыма бұйымдарын өндіруге арналған гранттық қаражатты алу жобасының құны 1 306 200 теңгені құрайды, кірістер мен шығыстар туралы есеп негізінде (13.1-кестені қараңыз) Excel -де ақша ағынының болжамдық кестесін жасаңыз - Cash-Flow (кесте 13.21)

13.1-кесте. Пайда мен шығын туралы есеп, теңге

№	Көрсеткіштер	Іске асыру жылдары			3 жылда барлығы
		1-жыл	2-жыл	3-жыл	
1	Жалпытабыс	10 848 000	10 848 000	10 848 000	32 544 000
	Балаларға арналған тоқылған жемпір (1-14 жас)	1 026 000	1 026 000	1 026 000	3 078 000
	Ерлерге арналған тоқылған кәдімгі жемпір	1 032 000	1 032 000	1 032 000	3 096 000
	Әйелдерге арналған тоқылған жемпір ұзартылған / кардиган	1 500 000	1 500 000	1 500 000	4 500 000
	Тоқылған комплект (бас киім, шарф)	3 132 000	3 132 000	3 132 000	9 396 000
	Әйелдерге арналған тоқылған снуд	4 158 000	4 158 000	4 158 000	12 474 000
2	Жалпы шығындар	8 673 600	8 673 600	8 673 600	26 020 800
	Шикізат пен материалдарға тікелей шығындар	7 038 000	7 038 000	7 038 000	21 114 000
	Жалдау төлемдері	720 000	720 000	720 000	2 160 000
	Жалақы бойынша шығын	720 000	720 000	720 000	2 160 000

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы		044-48/19- 2021-2022 3844 бет

	дар				
	Әлеуметтіқаударымдар	25 200	25 200	25 200	75 600
	МӘМС	50 400	50 400	50 400	151 200
	Амортизациялыққаударымдар	60 000	60 000	60 000	180 000
	Коммуналдықтөлемдер	60 000	60 000	60 000	180 000
3	Салықсалудаейінгіпайда	2174400	2174400	2174400	6 523 200
	Табыс салығы, 3%	0	0	0	0
4	Таза пайда	2174400	2174400	2174400	6 523 200
5	Сату рентабельділігі, %	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%

13.2-кесте. Ақша ағынының болжамы - Cash-Flow.

Мақалалар	Жобаны жүзеге асыру жылдары		
	1-жыл	2-жыл	3-жыл
<i>I. Есепті кезеңнің басындағы ақша қаражаттары</i>			
II. Операциялық қызметтен түсетін ақша қаражаттарының қозғалысы			
Ақшалай түсімдер			
Өнімдерді, жұмыстарды, қызметтерді өткізуден түскен табыс (түсім).			
Операциялық қызметтен түсетін жалпы түсім			
Ақша қаражаттарының шығысы			
Жабдықтаушылармен және мердігерлермен есеп айырысу			
Жалақыны есептеу			
Салық және басқа міндетті төлемдер			
Операциялық қызметтен жалпы шығыстар			
<i>Операциялық қызметтен түскен таза ақша ағыны</i>			
III. Инвестициялық қызметтен түсетін ақша қаражаттарының қозғалысы			
Ақшалай түсімдер			
Материалдық емес активтерді сату			
Негізгі құралдарды сату			
Инвестициялық қызметтен түсетін жалпы түсім			
Ақша қаражаттарының шығысы			
Жабдықты сатып алу			

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 3944 бет	

Инвестициялық қызметтен жалпы шығыс			
<i>Инвестициялық қызметтен түскен таза ақша ағыны</i>			
IV. Қаржылық қызметтен түсетін ақша қаражаттарының қозғалысы			
Қолма-қолақшаның түсуі			
Гранталу			
Қаржылық қызметтен түсетін жалпы түсім			
Ақша қаражаттарының шығысы			
Басқатөлемдер			
Қаржылық қызметтен жалпы шығыс			
Қаржылық қызметтен түскен таза ақша ағыны			
<i>Таза ақша ағындары</i>			
V. Қорытынды қолма-қолақша			

2-Тапсырма. 1-тапсырманың деректері негізінде 10% дисконттау мөлшерлемесі бойынша инвестицияның қаржылық нәтижесін есептеңіз және Excel-де кестені толтырыңыз.

13.3-кесте. Инвестициялардың қаржылық тиімділігінің көрсеткіштері

Көрсеткіштер	Мәні
Дисконт мөлшерлемесі (i)	10%
Өтеу мерзімі (PP)	
Дисконтталған өтеу мерзімі (DPP)	
Таза ағымдағы күн (NPV)	
Ішкі кірістілік нормасы (IRR)	
Инвестиция кірістілігіндексі (PI)	
Сатурентабельділігі (ROS)	

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 4044 бет	

3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1-есеп. Ақпан айының басында интернет-дүкеннің есепшоттарында 750 мың теңге болды. 2 ақпанда №1 клиенттен 550 мың теңгеге тапсырыс түскен. Келісімшарттың талаптары бойынша клиент тапсырыс құнының 30% аванстық төлемді, ал қалғанын тауарды жөнелткеннен кейін төлейді.

Интернет-дүкен ақпан айында келесі төлемдерді жүзеге асыруы керек:

5 ақпан – 175 мың теңге көлеміндегі үй-жайды жалға алу төлемі.

15 ақпан – жеткізушіден 400 мың теңгеге тауар сатып алу.

17 ақпан – қызметкерлерге еңбекақы төлеу – 400 мың теңге.

Тауар №1 клиентке 21 ақпанда жөнелтілді, сол күні одан тапсырыс сомасының қалған бөлігі алынды.

25 ақпанда №2 клиенттен 450 мың теңгеге тапсырыс түскен. Сатыпалушы 100% алдын ала төлемжасады.

Транзакциялармен кесте жасаңыз және әрбір операция күні үшін қолма-қолақшаның қалдығын есептеңіз. Қолма-қолақшаның қалдықтарын қалшақтығын табыңыз.

№14 сабақ

1. Тақырып: Питчинг және бизнес-жоспар қорғау

2. Мақсаты: Көпшілік алдында сөйлеу және питчинг дағдыларын шыңдау. Бизнес жоспарды қорғау

3. Оқу міндеттері

білім алушы білуі керек:

- Питчинг және көпшілік алдында сөйлеу дағдылары;
- Кәсіпорынның қаржылық қызметін талдау
- Оңтайлы бизнес-жоспарлар;
- Инвестициялық жобаның инвестициялық тиімділігі.

Білім алушы жасай білуі керек:

- Excel-де қаржылық модель жасау
- Көпшілік алдында сөйлеу дағдылары;
- Қаржылық жоспардың нәтижесімен кесте жасаңыз;
- Бизнес-жоспардың тиімділігін талдау.

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгі білім бойынша:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 4144 бет	

- Экономиканың негізгі аңғары.
- Шығындар мен пайданы есептеу.
- Жобаны іздестіруге есептеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтағырыбыбойынша:

- Көпшілік алдында сөйлеу дағдылары
- Бизнес жоспарды қорғау
- Excel-де қаржы моделін құрастыру

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер келесі жұмыстарды орындауы керек:

1-тапсырма. Шешендік өнерге арналған жаттығу:

1. Қатысушыларды 4 адамнан тұратын шағын топтарға бөлеміз, онда бір қатысушы өзінің шағын тобының алдында тұрып, 2 минут ішінде өз презентациясын жасауы керек.

2. Содан кейін қалған қатысушылар жоғарыда аталған критерийлер мен дағдылар бойынша кері байланыс беруі керек. Кері байланыс сыртқы презентацияға ғана емес, өткен сабақтың мазмұнына да қатысты екенін есте сақтаңыз. Кері байланысқа 2 минут беріледі. Алдымен спикерді көпшілік алдында сөйлеудегі «күшті жақтары» үшін мақтаңыз, содан кейін «нені жақсарту керек?» екенін айтыңыз. Ешбір жағдайда «сізге не ұнамайтынын» айтуға болмайды, атап айтқанда «нені жақсарту керек?» екенін айтыңыз.

3. Жаттығу мұғалім белгісі бойынша басталады және оның белгісі бойынша аяқталады. Сондықтан әрбір қатысушы ережелерді ерте де емес, кеш те емес орындауға тырысады.

4. Қатысушылардың назарын міндетті түрде жоғарыда аталған критерийлерге сәйкес келмейтініне аударыңыз. Әрбір спикер үшін бұл параметрлердің барлығы сөздің сапасын жақсартатыны сөзсіз, бірақ әр сөйлеушінің даралығын есте ұстаған жөн. Өйткені, кейде тыңдарман сөйлеушінің болмашы кемшіліктерін кешіреді, өйткені оның тыңдарманды мұқият және ықыласпен тыңдауға мәжбүрлейтін өзіндік қулығы немесе икемі бар. Бұл үшін аудитория сөйлеушінің осы ерекше қасиетін көруі керек, ол одан да жақсы спикер болу үшін жұмыс істеуге тырысу керек.

5. Жоғарыда келтірілген бағалау критерийлері, әсіресе, баяндама жасаған адам өте нашар сөйлегенде қажет. Ал сөйлеушінің сөзін бағалағанда сүйенетін нәрсеге ие болу үшін кем дегенде негізгі параметрлерді білу керек. Болашақта, негізгі параметрлер адам үшін нормаға айналғанда, ол аудитория алдында сөйлеудің өзіндік стилін таба алады.

Жаттығудың соңында білім алушытерден қорытындыларымен, бақылауларымен, пікірлерімен және жаңалықтарымен бөлісуді сұраңыз.

2-тапсырма.

Білім алушытерге келесі сұрақтарды қойыңыз:

- «Сөйлеушінің күшті жақтарын» табу оңай болды ма, әлде бірден қателіктерін айтқыңыз келді ме?
- Кері байланысты арнайы тұжырымдау мүмкін болды ма?

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 4244 бет	

- Кім өзі туралы және көпшілік алдында сөйлеу дағдылары туралы жаңа нәрсені білді?

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С.Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал.- Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

1. Көпшілік алдында сөйлеудің негізгі дағдыларын көрсетіңіз.
2. Сөйлеу кезіндегі эмоционалдық немесе жандылық мағынасын сипаттаңыз.
3. Неліктен аудиторияға қарау керек?
4. Қимылдардың мағынасын түсіндіріңіз
5. Неліктен аудиторияда қозғалу керек?
6. Неліктен интонация қажет?
7. Мимиканың мағынасын түсіндіріңіз.
8. Сөйлеу ырғағы мен дауыс қаттылығының мағынасын түсіндіріңіз.
9. Көпшілік алдында сахна лаудың мағынасын түсіндіріңіз.
10. Паразиттік сөздерді бақылау қажеттілігінашу.
11. «Ойлау икемділігі» ұғымын кеңейту.
12. Сөздік қорын кеңейту.
13. Көпшілік алдында сөйлеу дағдыларына арналған жаттығуларды сипаттаңыз.

Тапсырмалар: Excel қаржылық моделінің есептеулері арқылы бизнес-жоспарыңыздың презентациясын топтық қорғауға дайындалыңыз.

№15 сабақ

1. Тақырып: Тест тапсырмаларын орындау және бизнес жоспарды қорғау

2. Мақсаты: Тақырып бойынша теориялық материалды бекіту. Excel қаржылық моделінде кәсіпорынның қаржылық нәтижелерін және қаржылық жағдайын есептеуді меңгеру. Тест тапсырмаларын орындау және бизнес жоспарды қорғау

3. Оқыту міндеттері

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 4344 бет

білім алушы білуі керек:

- Пичинг және көпшілік алдында сөйлеу дағдылары;
- Кәсіпорынның қаржылық қызметін талдау
- Оңтайлы бизнес-жоспарлар;
- Инвестициялық жобаның инвестициялық тиімділігі.

білім алушы жасай білуі керек:

- Excel-де қаржылық модель жасау
- Аудитория алдында сөйлеу дағдылары;
- Қаржылық жоспардың нәтижесімен кесте жасау;
- Бизнес-жоспардың тиімділігін талдау.

4. Тақырыптың негізгі мәселелері

негізгі білім бойынша:

- Экономиканың негізгі заңдары.
- Шығындар мен пайданы есептеу.
- Жобаның тиімділігін есептеу.
- Excel бағдарламасымен жұмыс істеу негіздері.

сабақтақырыбы бойынша:

- Көпшілік алдында сөйлеу дағдылары
- Бизнес жоспарды қорғау
- Excel-де қаржылық модель жасау

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізудің негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Практикалық жұмыс. Шағын топтарда жұмыс.

БІЛІМ АЛУШЫТЕРДІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСЫ.

Білім алушытер келесі жұмыстарды орындауы керек:

1-тапсырма. Excel қаржылық моделінің презентациясы және есептеулері арқылы бизнес-жоспарыңызды топтық қорғау

2-Тапсырма. Google Forms қолданбасында тест орындау

6. Пәннің қорытынды ОН-ға жету деңгейін бағалауға арналған бақылау нысандары (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу және т.б.): Ауызша сұрау, ситуациялық есептерді шешу

7. Әдебиет

негізгі:

1. Есіркепова А.М. Бизнес-жоспарлау негіздері / ОҚМУ, Шымкент 2012 ж
2. Баринов, В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. – М.: Форум, 2013. – 256 с.
3. Лосев, В. Как составить бизнес-план: Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей: Пер. с англ. / В. Лосев. – М.: Вильямс, 2013.-208 с.
4. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша білім алушытерге арналған жұмыс дәптері / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева, А.С.Өтепқалиев, С.Атагелдинова – «Атамекен» ҚР ҰКП – Нұр-Сұлтан: «Астана қаласының Жас мүгедектер қоғамы» ҚБ, 2019 ж. – 206 б.;

қосымша:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 4444 бет	

5. Әдістемелік құрал: «Кәсіпкерлік қызмет негіздері» курсы бойынша техникалық және кәсіптік білім беру мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал / Е.С. Дүйсенханов, Н.Е. Жұлдызбаев, А.С. Успаева – «Атамекен» ҰКП – Нұр-Сұлтан: 2021 – 320 б.
6. Жұлдызбаев Н.Е. Кәсіпкерлік негіздері. Оқу-әдістемелік құрал. - Шымкент: 2015-132 бет.
7. Карлберг К. Бизнес - анализ с помощью Excel. - М.: Вильямс, 2001г.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.):

Тест сұрақтары:

1. Бизнес-жоспар не үшін қажет?

- A. Банктен несие алу үшін;
- B. Инвесторды немесе серіктесті тарту үшін;
- C. Инвестициялық жобаны алдын ала бағалау үшін;
- D. Кәсіпкердің қызметін жоспарлауға;
- E. Барлық жауаптар дұрыс.

2. Бизнес-жоспар кімге керек?

- A. Кәсіпкер үшін;
- B. Инвесторлар мен демеушілер үшін;
- C. Серіктестер үшін;
- D. Жаңа қызметкерлерді тарту;
- E. Барлық жауаптар дұрыс.

3. Бизнес-жоспар қандай жоспарлардан тұрады?

- A. Аналитикалық және инвестициялық;
- B. Маркетингтік, өндірістік, ұйымдастырушылық және қаржылық;
- C. Басқару және стратегиялық;
- D. Ұзақ мерзімді, орта мерзімді және ағымдағы;
- E. Жылдық, тоқсандық және айлық.

4. Бизнес-жоспар құрылымына қай бөлім кірмейді?

- A. Бизнес-жоспар құру әдістемесі;
- B. Жобаның түйіндемесі;
- C. Кіріспе (жоба тұжырымдамасы);
- D. Өнімдердің/қызметтердің сипаттамасы;
- E. Әлеуметтік-экономикалық әсері және қоршаған ортаға әсері.

5. Жобаның рентабельділігін қалай есептеу керек?

- A. Табыстылық = кіріс – шығыс
- B. Табыстылық = пайда × шығындар / 100
- C. Табыстылық = кіріс + шығыстар
- D. Табыстылық = пайда / шығыстар × 100
- E. Дұрыс жауап жоқ

6. Ұйымдастыру және басқару жоспарына мыналар кіреді:

- A. Фирманың ұйымдық құрылымы;
- B. Адам ресурстарын басқару;
- C. Штаттық кесте;

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармацевтикалық өндіріс технологиясы кафедрасы	044-48/19- 2021-2022 4544 бет

D. Жалақы қоры;

E. Барлық жауаптар дұрыс.

7. Өндіріс жоспарына мыналар кірмейді:

A. Өндірілген өнім саны;

B. Құрал-жабдықтардың қажеттілігі;

C. Нарықты сегменттеу;

D. Өнімдерді/қызметтерді өндіру және өткізу бағдарламасы;

E. Дұрыс жауаптар жоқ.

8. CASH-FLOW проекциясы қандай бөліктерден тұрады?

A. Залалсыздықты талдау және залалсыздық нүктесі

B. Табыстар мен шығындар туралы есеп

C. Операциялық, инвестициялық және қаржылық қызмет

D. Жобаның өтелу мерзімі

E. Табыстың ішкі нормасы және таза келтірілген құн

9. Жобаның тиімділік көрсеткішіне не жатпайды?

A. Таза ақша ағыны;

B. Өтеу мерзімі;

C. Таза келтірілген құн;

D. Ішкі табыстылық нормасы;

E. Амортизация нормасы;

10. Пайда туралы есептің негізгі формуласы:

A. Табыс - Несиелер бойынша шығыстар = Таза табыс (Залал);

B. Шығындар - Табыс + Әкімшілік шығыстар = Таза табыс (Залал);

C. Табыс - Өндіріс шығындары - Бастапқы инвестиция = Таза кіріс (Залал);

D. Кіріс - Шығындар - Салықтар - Несиелер бойынша шығыстар = Таза табыс (Залал);

E. Табыс - Өзгермелі шығындар - Амортизация - Несиелік шығыстар = Таза кіріс (Залал)